PROCESUL SINUSUOS DE ÎNFIINȚARE ȘI ORGANIZARE A CATEDREI DE FIZIOLOGIE A OMULUI ȘI ANIMALELOR LA UNIVERSITATEA DE STAT (1946-1960)

THE SINUSUAL PROCESS OF ESTABLISHING AND ORGANIZING THE DEPARTMENT OF HUMAN AND ANIMAL PHYSIOLOGY AT THE STATE UNIVERSITY (1946-1960)

Daniela HADÎRCA, drd.,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0009-0001-1188-1080

CZU: 378:612(478)(091)
DOI: 10.46727/c.25-26-10-2024.p166-174

Rezumat. După încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial, regimul sovietic a demarat un proces asiduu de creare și organizare a centrelor de cercetare și formare a specialiștilor. Știința fiziologică în spațiul basarabean a cunoscut un parcurs dificil din cauza conjuncturii istorice și ideologice. Prin înființarea Catedrei de fiziologie a omului și animalelor la Facultatea de Biologie a Universității de Stat din Chișinău se urmărea pregătirea cadrelor didactice și a viitorilor cercetători. Cu toate acestea, controlul ideologic a fost foarte pregnant atât în procesul de organizare, cât și în cel de predare, ceea ce a influențat nemijlocit calitatea studiilor și dezvoltarea ca știință a fiziologiei.

Cuvinte-cheie: fiziologie, Catedra de fiziologie umană și animală, proces de organizare, ideologie, regim comunist.

Summary. After the end of World War II, the Soviet regime started an ample process of creating and organizing research centers and training specialists. The science of physiology in the Bessarabian space experienced a difficult journey due to historical and ideological circumstances. By establishing the Department of Human and Animal Physiology at the Faculty of Biology of the State University of Chișinău, the aim was to train teaching staff and future researchers. However, ideological control was very prominent in both the organizational and teaching processes, which directly influenced the quality of studies and the development of physiology as a science.

Keywords: physiology, Department of Human and Animal Physiology, organizational processes, ideology, communist regime.

Fiziologia umană este știința care studiază funcțiile organelor, sistemelor și relațiile dintre ele. Această știință analizează minuțios dezvoltarea normală și funcționarea organismului uman, soliditatea sa în raport cu mediul extern, comportamentul adaptiv în procesele emoționale și de gândire[1]. Știința fiziologică, în spațiul basarabean, a cunoscut un parcurs dificil din mai multe cauze: *istorice* – teritoriul aflat sub diverse administrații (țaristă, română, sovietică), ceea ce s-a răsfrânt nemijlocit asupra dezvoltării tuturor științelor, *educaționale* – lipsa acută a specialiștilor în domeniu și a unor instituții de cercetare (școli, universități, laboratoare), *ideo-*

[1] CRIVOI, A., BACALOV, I., CHIRIȚA., E. ș.a., Formarea competențelor profesionale ale studenților la disciplina Fiziologie umană din cadrul Facultății de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova. În: Lucrările Conferinței *The use of modern educational and informational technolgies for the training of professional competences of the students in higher education institutions*, Bălți, Moldova 7-8 decembrie 2018, p. 149-153.

logice – implicarea politicului și convingerile științifice (uneori eronate) ale unor fiziologi (cu precădere sovietici) creau impedimente serioase în analiza și consultarea studiilor occidentale. Fiziologia, ca toate domeniile științei în Basarabia, a avut un caracter dezordonat și dezechilibrat în perioada sec. XIX – începutul sec. XX[2], când era un amalgam de elemente, cercetarea era făcută de diletanți sau profesori din învățământul secundar laic și duhovnicesc[3]. Majoritatea absolvenților își continuau studiile în centrele de învățământ din Imperiul Rus și un număr foarte mic puteau să acceadă la universitățile din Occident. Un debut firav de discuții pe subiecte ale fiziologiei în țară s-a produs odată cu crearea, în 1904, a Societății Naturaliștilor și Amatorilor de Științe Naturale din Basarabia, care aduna medici, fiziologi, botaniști, chimiști, fizicieni, geologi[4]. În perioada interbelică s-au făcut eforturi pentru a integra știința din Basarabia și cea din România, când au fost deschise primele instituții de învățământ superior din regiune. Cu regret, în perioada interbelică au prevalat studiile și cercetările în domeniile socio-umane. După reanexarea Basarabiei (1940 și 1944) de către URSS, a fost demarat procesul de organizare a unor instituții științifice și de învățământ specializate. În luna octombrie 1945 este deschis Institutul de Medicină din Chișinău, la 1 octombrie 1946 este fondată Universitatea de Stat din Chișinău, la12 iunie 1946 este formată Baza Moldovenească de Cercetare Științifică a AȘ a URSS (viitoarea Academie de Științe a RSSM)[5], iar în 1955 este reorganizat Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă" (care fusese creat încă în 1940). Începuturile sectorului universitar au creat premise pentru organizarea, dezvoltarea și instituționalizarea pe domenii ale științei. În primele decenii postbelice s-a pus accentul pe determinarea direcțiilor științifice prioritare și pregătirea specialiștilor calificați, desigur, totul aflându-se sub un control absolut ideologic din partea statului.

Catedra de fiziologie umană și animală din cadrul Facultății de Biologie a Universității de Stat din Chișinău a cunoscut o traiectorie spinoasă în procesul de organizare, dotare și dezvoltare științifică. Încă din primii ani de la fondarea Universității de Stat, catedra figura în unele rapoarte ale rectorului, iar în altele lipsea. Explicația rezidă în lipsa cadrelor didactice permanente, dificultăți de ordin ideologic, confruntări între oamenii de știință și pseudosavanții, aliați ai regimului. Abia către 1950, catedra este inclusă în rapoartele și documentele partinice. Pentru a explica unele momente din istoria creării Catedrei de fiziologie umană și animală a nou-createi Universități de Stat din Chișinău (1946) este necesar a face o retrospectivă analitică a dezvoltării științei fiziologice în URSS.

Perioada anilor 20-40 ai secolului XX începe cu o ediție extinsă a prelegerilor clasice ale lui Pavlov despre fiziologia digestiei și se încheie cu cel de-al XV-lea Congres Internațional al Fiziologilor, desfășurat în 1935, prezidat de Pavlov[6]. Aceasta a fost perioada de glorie a școlilor fiziologice sovietice, generând apariția unor noi direcții promițătoare în fiziologie, care au oferit o varietate de școli: școala L.A. Orbeli, I.P. Anohin și L.S. Parin, N.A. Rozhansky[7]. Aria școlilor științifice în domeniul fiziologiei s-a extins semnificativ.

Perioada dramatică pentru știința fiziologică începe la sfârșitul anilor 40-începutul anilor 50 ai secolului XX. Este una dintre cele mai sumbre, tulburi perioade din istoria școlilor

[2] JARCUȚCHI, I., MANOLACHE, C., XENOFOTOV, I., Știința în Republica Moldova. În: *Enciclopedica. Revistă de istorie a științei și studii enciclopedice,* 2013, nr. 1 (4), p. 5-16. ISSN 9771857365703.

[3] Idem, p. 7.

[4] Idem, p. 11.

[5] Idem, p. 13.

[6] НОЗДРАЧЕВ, А.Д., ПОЛЯКОВ, Е. Л., ВОВЕНКО, Е.П., ЕСАУЛЕНКО Е.Э., Столетний юбилей Физиологического общества имени И.П. Павлова Российской Академии Наук, Москва, 2017, с. 190-191. ISBN 978-5-9500445-2-6.

[7] Ibidem.

fiziologice în URSS. Cauza exclusivă au fost condițiile politice, ideologice și sociale care, deși nu au nimic de a face cu știința, au reușit să se infiltreze, suprimând astfel istoria și realizările anterioare, paralizând activitățile școlilor fiziologice din întreaga Uniune pentru mulți ani.

În anul 1947 a avut loc, cu succes, primul Congres al Fiziologilor, Farmacologilor și Biochimiștilor din întreaga Uniune de după cel de-Al Doilea Război Mondial, unde au fost lăudate diversitatea și bogăția realizărilor școlilor fiziologice[8]. Cu toate acestea, în anii următori au avut loc trei mari evenimente care vor zdruncina temeinic știința fiziologică. Primul a fost sesiunea din august 1948 a Academiei Sovietice de Științe Agricole, care a avut consecințe nefaste asupra dezvoltării științelor biologice în URSS[9]. Genetica ca știință a fost negată, iar cercetătorii ei au fost discreditați și concediați, inițiatorul acestui proces fiind pseudosavantul T.D. Lîsenko[10].

Lîsenko a venit cu un referat „Despre situația în știința biologică sovietică", în care susținea un șir de teorii absurde în domeniul biologiei, defăima și diminua importanța geneticii[11]. Pentru a întări deciziile luate în cadrul sesiunii din 1948, au fost organizate reuniuni comune ale Academiei de Științe a URSS cu Academia de Științe Medicale a URSS (28 iunie – 4 iulie 1950), apoi în 1951 (11-15 octombrie 1950) întâlnirea reprezentanților prezidiului Academiei de Științe Medicale a URSS și cei ai Societății Neuropatologilor și Psihiatrilor, cunoscute ulterior ca Sesiunile Pavlov[12], de la numele fiziologului rus I. Pavlov (laureat al Premiului Nobel pentru medicină, 1904). În cadrul acestor sesiuni, un grup de cercetători, aliați ai regimului sovietic (A.G. Ivanov-Smolenski, K.M. Bîkov, I.P. Razenkov ș.a.) au acuzat un alt grup de savanți „de abatere de la învățăturile lui Pavlov" (L.A. Orbeli, L.S. Știern, P.K. Anohin ș.a.)[13]. Rușinoasele sesiuni au proclamat legitimitatea unei singure direcții în fiziologie – Pavlov – discreditând astfel numele marelui savant mai mulți ani la rând.

Urmările acestor sesiuni au fost dezastruoase, în următorii circa 20 de ani, pentru științele: biologie, fiziologie, citologie, virologie, genetică, botanică. Aceste științe au fost practic izolate de cercetările internaționale și au fost luate sub un control absolut al ideologiei și politicului. De asemenea, un număr impunător de savanți au fost concediați sau retrogradați (L. Orbeli, P. Anohin), alții au fost chiar arestați (L. Știern).

Renașterea fiziologiei sovietice a început abia către sfârșitul anilor 50, odată cu moartea lui Stalin, când a fost slăbită puțin presiunea, iar unii cercetători au avut curajul să conteste dezideratele celor trei ședințe.

Evoluția fiziologiei ca știință în URSS a influențat direct dezvoltarea acesteia în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească.

---

8 НОЗДРАЧЕВ, А. Д., ПОЛЯКОВ, Е. Л., ВОВЕНКО, Е.П., ЕСАУЛЕНКО Е. Э., Столетний юбилей Физиологического общества имени И. П. Павлова Российской Академии Наук, Москва, 2017, с. 214. ISBN 978-5-9500445-2-6.

9 СТРУННИКОВ, В. ШАМИН, А., „Лысенко и лысенковщина: особенности развития отечественной генетики". În: Скепсис, 2008, 18 martie. Disponibil: https://scepsis.net/library/id_1794.html.

10 Ibidem.

11 КОНАШЕВ, М.Б., Лысенкоизм как «белое пятно» в «социальной истории науки». Часть 3. в зеркале энциклопедий и справочников. În: *Sociology of Science an Technology*, 2018, volume 9, nr. 2, p. 23-47.

12 АРШАВСКИЙ, М.А., О сессии „двух Академий". În: *Репрессированная наука*. Выпуск 2. СПб.: Наука, 1994, с.239-242. Disponibil: https://ihst.ru/projects/sohist/books/os2/239-242.htm.

13 Ibidem.

În aceste condiții, sub incidența controlului absolut al ideologiei comuniste a căzut și Facultatea de Biologie a Universității de Stat din Chișinău, cu precădere Catedra de fiziologie. În urma Hotărârii biroului de partid al organizației Universității, s-a decis întreruperea colaborării cu șeful de catedră V.P. Kolonii[14], întrucât acesta nu asigură corect procesul de predare și s-a compromis printre studenți și profesori[15]. Aceeași soartă a avut-o și Sinelșcikov[16], care fusese adus la facultate de către șeful de catedră demis.

Urmare a „sesiunilor Pavlov", la 29 decembrie 1950, a fost organizată o ședință a biroului de partid al organizației primare a Universității de Stat din Chișinău[17], unde a fost analizat raportul șefului Catedrei de fiziologie cu privire la restructurarea activității Catedrelor de fiziologie și zoologie în conformitate cu hotărârile sesiunii comune a Academiei de Științe a URSS și Academiei de Științe Medicale a URSS pentru a „combate influența Occidentului asupra fiziologiei sovietice"[18]. Toate discuțiile au fost direcționate critic la adresa angajaților Catedrei de fiziologie, care îndeplinesc anevoios deciziile luate în cadrul sesiunilor celor două academii[19], nu suficient și-au organizat cursurile conform principiilor biologiei miciuriene și studiilor academicianului Pavlov[20]. Cercetările științifice ale catedrei au fost evaluate ca fiind nesatisfăcătoare.

De menționat că biologia sau agrobiologia miciuriană a fost o școală pseudoștiințifică, care a înflorit în prima jumătate a secolului al XX-lea în URSS. Școala s-a dezvoltat sub conducerea lui Trofim Lîsenko și nu are o relație directă cu I. Miciurin.

Biologul rus și sovietic I. Miciurin opina că mediul are o influență importantă asupra eredității organismelor, în special în unele stadii de dezvoltare a plantelor și la hibrizi. De asemenea, I.V. Miciurin susținea posibilitatea formării hibrizilor prin altoire și a respins inițial legile lui Mendel – în opinia sa, acestea erau valabile doar în condiții speciale[21]. Cu toate acestea, Miciurin nu a creat niciodată un sistem biologic general și nu a absolutizat influența mediului asupra eredității. Mai mult, în urma studiilor și analizelor, I.V. Miciurin a acceptat învățăturile lui Mendel și a susținut că experimentele pe care le-a efectuat pentru a respinge legile mendeliene, au confirmat, de fapt, veridicitatea acestora[22].

În cadrul ședinței biroului de partid s-a hotărât ca planurile de studiu, tematica lucrărilor de an, licență și cercetările angajaților catedrei să fie elaborate în conformitate cu principiile biologiei miciuriene și studiile academicianului Pavlov[23].

Cele mai mari critici aduse catedrei au fost consemnate în Hotărârea biroului de partid al organizației Universității de Stat din Chișinău[24]. În prezenta hotărâre este profund analizată activitatea Catedrei de fiziologie, fiind aduse remarci referitoare la dezvoltarea slabă a procesului de învățământ, iar cele mai aprigi blamări au fost îndreptate către activitatea neproductivă de

14 EREMIA, Ion (coordonator), *Istoria Universității de Stat din Moldova în documente și materiale*, vol. I, Chișinău: CEP USM, 2018, p. 311. ISBN 978-9975-142-72-4.
15 Idem, p. 339.
16 Ibidem.
17 Ibidem.
18 Ibidem.
19 Idem, p. 341.
20 Idem, p. 342.
21 ЛЕОНОВ, В., Долгое прощание с лысенковщиной, В N-T.ru, Электронная библиотека. Наука и техника. Disponibil: https://n-t.ru/tp/in/dpl02.htm.
22 Ibidem.
23 EREMIA, Ion (coordonator), *Op. cit.*, p. 342.
24 Idem, p. 309.

instruire a metodelor marxist-leniniste[25]. Șeful de catedră, V.P. Kolonii, și subalternii săi, Sinelșikov și Kahana, nu îndeplinesc normele elaborate la sesiunea ВАСХНИЛ (Academia Sovietică se Științe Agricole „V. Lenin"), nu cunosc concepțiile anti-Pavlov ale academicienilor Beritov și Știern[26], de asemenea, în procesul de instruire, nu aduc analize critice acestor teorii anti-științifice[27]. Aceiași Sinelșikov și Kahana au elaborat subiectiv cursurile pe care le predau, fiind ignorate principiile istorice și partinice în știință și nu au evidențiat lupta lui Lenin cu așa-numitul idealism fiziologic[28]. Iar geniala lucrare a lui Lenin *Materialism și empiriocriticism* nu este recomandată studenților[29].

Aceeași ședință a decis ca laboratorul fiziologiei animalelor să fie reorganizat și atribuit Catedrei de fiziologie a omului și animalelor[30]. Anterior, între 1948-1949, a fost format laboratorul de fiziologie a animalelor, între 1949-1950 laboratorul intră în componența Catedrei darvinismului.

În urma reorganizării, Catedra de fiziologie a omului și animalelor trebuia completată cu cadre didactice competente: din 1 septembrie, asistentul Nica va ocupa o funcție deplină; din noiembrie, profesorul Vul devenea șef de catedră, iar doctorul în științe medicale Kahana trecea, din decembrie, ca angajat de bază al catedrei[31], anterior acesta cumulând funcția, fiind angajat la mai multe spitale din Chișinău.

Ședința biroului de partid din decembrie 1950 a decis organizarea și dotarea Catedrei de fiziologia omului și animală. Astfel, au fost alocate încăperi cu diferite destinații[32]:

1. auditoriu pentru predarea cursurilor pentru 60 de persoane, de 60 m^2;
2. laborator pentru lecții practice pentru 16 studenți – 2 camere a câte 48 m^2 și 96 m^2;
3. cameră pentru desfășurarea studiilor individuale a 16 studenți absolvenți – 48 m^2;
4. sală preoperatorie – 12 m^2;
5. sală operatorie pentru 3 locuri – 54 m^2 (3 niveluri de 3x4 m);
6. clinică pentru 12 câini (locuri) – 48 m^2;
7. uscătorie și spălătorie pentru animale – 12 m^2;
8. camere pentru reflexe condiționate – 9x5 m (2 camere a câte 90 $m^{2)}$;
9. încăpere pentru cercetări electrofiziologice – 24 m^2;
10. preparator și laborator – 24 m^2;
11. cameră pentru cercetări științifice (pentru angajații catedrei) – 49 m^2;
12. depozit – 24 m^2;
13. cabinet pentru profesori – 10 m^2;
14. cameră pentru asistenți – 15 m^2.

Încăperi pentru animale destinate experimentelor[33]:

1. vivariu mic pentru 25 de câini, 30 de iepuri, 35 de găini, 25 de guzgani albi, 25 de purceluși de mare, 100 de șoareci albi, 50 de porumbei;

25 Ibidem.
26 Ibidem.
27 Idem, p. 310.
28 Ibidem.
29 Ibidem.
30 Idem, p. 343.
31 Ibidem.
32 Idem, p. 347.
33 Idem, p. 348.

2. acvariu mic pentru 1500 de broaște;
3. încăpere pentru preparatorul-șef și depozit pentru vivariul mic;
4. vivariu mare cu bucătărie pentru pregătirea hranei animalelor pentru 50 de câini, 200 de iepuri, 200 de găini, 100 de guzgani albi, 100 de purceluși de mare, 100 de șoareci albi, 100 de porumbei;
5. acvariu mare de 5000 broaște.

Catedra urma a fi dotată cu:

- mobilă: o masă de chimie, 10 dulapuri de laborator, 20 de mese de laborator, 100 de scaune de laborator, tehnică pentru camera reflexelor condiționate, dulap oscilografic și hotă;
- aparate și dispozitive: oscilograf – 2, cronaximetru – 2, electrocardiograf – 2, galvanometre cu oglindă – 2, ampermetre și miliampermetre, voltmetre și milivoltmetre, bobine pe inducție, chimograf ș.a. – totul în sumă de 120 mii de ruble, inventar mărunt în sumă de 20 mii de ruble[34].

În aceeași hotărâre s-au luat decizii privind responsabilii de instruirea politică la Catedra de fiziologie[35] și în alte centre de studii din țară.

1. Predarea lecțiilor pe teme fiziologice, în special pe subiectul fiziologiei Pavlov – Vul, Kahana, Nica.
2. Consultații și demonstrații de studii practice ale cercetătorului Pavlov cu scopul de a introduce cercetările în creșterea animalelor – asistentul Nica.
3. Instruirea profesorilor de la Școala Profesională de Zootehnie cu studiile Pavlov – asistentul Nica.
4. Lecții demonstrative pentru elevii claselor 9-10 din Școlile nr. 1 și 4 – profesorul Kahana și asistentul Nica.
5. Realizarea lecțiilor și a stagiilor de calificare pentru profesorii de biologie cu aplicarea fiziologiei Pavlov – Vul, Kahana, Nica.
6. Întărirea relațiilor cu publicul prin răspândirea cunoștințelor politice și științifice, precum:
   - moartea și învierea organismului (cu demonstrarea unui film) – Vul,
   - Pavlov – marele fiziolog rus – Vul,
   - viața și activitatea primului fiziolog mondial I.P. Pavlov – Kahana,
   - metoda rece de creștere a animalelor tinere din cele de fermă – Nica,
   - regulatori și stimulatori de viață în lumina învățăturii Miciurin – Lîsenko – Kahana.

Ridicarea nivelului ideologic și politic la catedră[36]:

- participarea profesorului Vul la lucrările cursului de filosofie de la Catedra de filozofie;
- docentul Kahana va audia primul curs de marxism-leninism de la Universitate;
- asistentul Nica va audia cursul doi de marxism-leninism de la Universitate.

La ședința din 29 decembrie 1950 a biroului de partid al organizației primare a Universității de Stat din Chișinău au fost minuțios analizate neajunsurile activității catedrei și

34 Ibidem.
35 Ibidem.
36 Ibidem.

enumerate în hotărâre[37], pentru a fi remediate în viitorul apropiat. Printre neajunsurile identificate se numără:

1. studenții anului 5 nu au primit suficientă pregătire pentru anumite sectoare ale fiziologiei, atât în domeniul teoriei, cât și practicii. Cursul special de fiziologia digestiei nu a fost predat[38], iar în domeniul fiziologiei neuromusculare au fost realizate doar 36 de ore;
2. temele de cercetare ale studenților nu au fost schimbate, chiar dacă nu corespund hotărârilor sesiunii celor două academii[39];
3. subiectele de cercetare nu au avut o bază practică suficientă. Cauza acestei lipse a fost generată și de lipsa dotărilor tehnice. De asemenea, studenții nu au făcut cunoștință cu studiile școlii Vedenski[40];
4. cu toate că sunt puse în aplicarea practică studiile fiziologiei lui Pavlov, din cauza lipsei condițiilor necesare, studenții nu au posibilitatea de a învăța despre îngrijirile postoperatorii corecte pentru animalele operate și a însuși dinamica anumitor procese fiziologice;
5. studiile asupra reflexelor condiționate sunt realizate într-un mediu primitiv de cercetare și adună un număr restrâns de studenți;
6. lipsa dispozitivelor nu oferă posibilitatea studenților din anul 3 să lucreze în mod individual asupra studiilor practice;
7. metodele de lucru la catedră nu sunt dezvoltate;
8. munca ideologică și politică cu personalul catedrei este realizat insuficient.

Concluzii[41]:

1. Programele pentru cursul comun de fiziologie a omului și a animalelor, cursurile speciale, practicile (mare și mică) să fie refăcute în concordanță cu hotărârile sesiunii comune (*n.r.* a celor două academii).
2. Pentru lecțiile practice ale studenților și lucrărilor experimentale în domeniul activității nervoase sunt indispensabile:

a. dotarea urgentă a camerei pentru reflexe condiționate;
b. dotarea vivariului mic;
c. dotarea urgentă a clinicii pentru operarea animalelor;
d. dotarea pentru studiile în domeniul digestiei.

3. Pentru lecțiile practice ale studenților și experimente în domeniul fiziologiei neuromusculare este indispensabilă echiparea cu aparatele necesare (oscilograf, cronaximetru, electrocardiograf, bobine pe inducție, chimograf). Condițiile enumerate sunt neapărate și pentru realizarea cercetărilor științifice ale angajaților catedrei.

---

37 Idem, p. 348-349.

38 Deoarece I. Pavlov a obținut Premiul Nobel pentru cercetările sale în domeniul fiziologiei digestiei, toate facultățile de biologie din URSS, inclusiv Universitatea de Stat din Chișinău, puneau accentul, în predarea cursurilor, asupra fiziologiei digestiei.

39 Se face din nou referire la ședința din 1948 a Academiei de Științe a URSS și Academiei de Științe Medicale a URSS.

40 VEDENSKI Nikolai (1852-1922) – fiziolog rus. A studiat probleme de fiziologie generală și electrofiziologie, tiparele de răspuns ale țesuturilor vii la diverse iritații. Unul dintre fondatorii școlii fiziologice rusești. Pentru prima dată a descris reacțiile locale ale nervului la multe influențe fizice și chimice de intensitate semnificativă. A creat doctrina proceselor de excitație și inhibiție. A explicat doctrina parabiozei. A descoperit fenomenul perielectrotonului.

41 EREMIA, Ion (coordonator), *Op. cit.*, p. 349.

4. Pentru a stimula cercetarea individuală a studenților în practică, este nevoie de a echipa catedra cu dispozitive pentru fiecare domeniu al fiziologiei.
5. Pentru a extinde cercetările demonstrative la lecții, este nevoie de a îndeplini hotărârile sesiunii comune, prin angajarea la catedră a unui asistent.

În anul 1951, Catedra de fiziologie umană și animală, parte a Facultății de Biologie și Pedologie, număra trei cadre didactice, dintre care doar unul avea titlul științific de doctor[42]. După plecarea din funcție a lui V.P. Kolonii, catedra este condusă de I. Vul, care a organizat și a asigurat buna funcționare a acesteia.

Ilia Vul, doctor în științe medicale, profesor universitar, a depus eforturi ca să formeze și să atragă specialiști la catedră. Ilia Vul s-a născut în Jitomir, Imperiul Țarist. După absolvirea Institutului de Medicină din Odesa (1928) se angajează în calitate de colaborator la Institutul creierului din Sankt Petersburg. Către sfârșitul anilor 30 activează la Institutul de Medicină din Sankt Petersburg, apoi conduce Catedra de fiziologia omului de la Institutul de Medicină din Krasnoiarsk. Își susține teza de doctor pe tema „Activitate nervoasă mai mare în ontogeneză". În anii când este înființată Universitatea de Stat din Chișinău este trimis aici, unde va conduce din 1950 până în 1958 Catedra de fiziologie a omului și animalelor a Facultății de Biologie și Pedologie.

Unul dintre discipolii de seamă ai lui Ilia Vul a fost Mareș Kahana, care a realizat studii asupra sistemului nervos, cercetări privind activitatea bioelectrică a diferitor scoarțe cerebrale și a hipotalamusului[43]. Mareș Kahana este născut la Iași (1901), unde absolvă Facultatea de Medicină (1926). În anii de studenție se angajează la Clinica de neuropsihiatrie „Socola". În anii 30 activează în calitate de doctor la Spitalul de neuropsihiatrie din Târnăveni, România. În anii 40 vine la Chișinău, unde va activa până în 1948 ca medic-endocrinolog. Între anii 1948-1949 este șef al Catedrei fiziologia omului și animalelor, dar la scurt timp este înlocuit cu V.P. Kolonii. Studiile realizate în cadrul catedrei au contribuit la elaborarea și susținerea tezei de doctor a conferențiarului M. Kahana în 1962[44], cu titlul „Studiul mecanismelor corticoviscerale care reglează funcția tiroidiană". Kahana este autor a 10 monografii în domeniul fiziologiei umane.

Un alt discipol al lui Ilia Vul și colaborator al lui Mareș Kahana a fost conferențiarul Gh. Nica, care a stabilit și a descris procesul formării activității motorice în ontogeneză[45]. Nica vine la catedră în 1950, fiind apreciat ca un bun specialist, cu abilități deosebite ale tehnicii chirurgicale conform metodei Pavlov[46].

Până în 1960 structura didactico-științifică a catedrei nu a suferit modificări, păstrând același număr de profesori. În 1960 este creată Facultatea de Educație Fizică, reformată în Catedra anatomia și fiziologia omului[47]. Între anii 1965-1966, catedra însumează un număr de 8 cadre didactice, 5 bărbați și 3 femei, doar 3 cu titlul de doctor, niciun profesor și un singur conferențiar[48].

Catedra de fiziologie va traversa în următorii ani etape de cotitură, cu noi procese de instituționalizare, optimizare și dezvoltare. Repercusiunile primilor ani de formare se vor face resimțite și în perioadele premergătoare, iar faptul că la conducerea catedrei va veni Boris Mel-

42 Idem, p. 96-97.
43 Idem, p. 187.
44 Ibidem.
45 CRIVOI A., BACALOV I., CHIRIȚA E. ș.a. Fiziologia umană și animală ca știință în republica Moldova: practici și oportunități de colaborare. În: Buletin științific. Revista de etnografie, științele naturii și muzeologie, 2021, nr. 34(47), p. 68. ISSN 1857-0054.
46 EREMIA, Ion (coordonator), *Op. cit.*, p. 343.
47 Idem, p. 102.
48 Idem, p. 104.

nic va face vizibile schimbările survenite, anume prin rezultatele ce vor fi obținute de către colaboratori și studenți.

Bibliografie:

1. CRIVOI, A., BACALOV, I., CHIRIȚA., E. ș.a. Formarea competențelor profesionale ale studenților la disciplina Fiziologie umană din cadrul Facultății de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova. În: *Lucrările Conferinței „The use of modern educational and informational technolgies for the training of professional competences of the students in higher education institutions*, Bălți, Moldova 7-8 decembrie 20218, p. 149-153.
2. CRIVOI A., BACALOV I., CHIRIȚA E. ș.a. Fiziologia umană și animală ca știință în republica Moldova: practici și oportunități de colaborare. În: *Buletin Științific. Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie*. 2021, nr. 34(47). ISSN 1857-0054.
3. EREMIA, Ion (coordonator). *Istoria Universității de Stat din Moldova în documente și materiale.* Vol. I. Chișinău: CEP USM, 2018. ISBN 978-9975-142-72-4.
4. EREMIA, Ion (coordonator). Istoria Universității de Stat din Moldova. Chișinău, 2016. ISBN 978-9975-71-823-3.
5. JARCUȚCHI, I., MANOLACHE, C., XENOFOTOV, I. Știința în Republica Moldova. În: *Enciclopedica. Revistă de Istorie a Științei și Studii Enciclopedice.* 2013, nr. 1 (4), p. 11. ISSN 9771857365703.
6. АРШАВСКИЙ, М.А. О сессии «двух Академий». În: Репрессированная наука. Выпуск 2. СПб.: Наука, 1994, с. 239-242. https://ihst.ru/projects/sohist/books/os2/239-242.htm (accesat: 26.08.2024).
7. КОНАШЕВ, М. Б. Лысенкоизм как «белое пятно» в «социальной истории науки. Часть 3. в зеркале энциклопедий и справочников. În: *Sociology of Science an Technology*. 2018, volume 9, nr. 2, p. 23-47.
8. ЛЕОНОВ, В. Долгое прощание с лысенковщиной. În: *N-T.ru, Электронная библиотека. Наука и техника*. https://n-t.ru/tp/in/dpl02.htm (accesat: 05.09.2024).
9. НОЗДРАЧЕВ, А.Д., ПОЛЯКОВ, Е.Л., ВОВЕНКО, Е.П., ЕСАУЛЕНКО Е.Э. Столетний юбилей Физиологического общества имени И.П. Павлова Российской Академии Наук. Москва, 2017. ISBN 978-5-9500445-2-6.
10. СТРУННИКОВ, В. ШАМИН, А. Лысенко и лысенковщина: особенности развития отечественной генетики. În: Скепсис. 2008, 18 martie. https://scepsis.net/library/id_1794.html (accesat: 26.08.2024).